

VÕRU MAAKONNA KOGEMUSEST

Kaja Kesküla
projektijuht
Võrumaa Arenduskeskus/Setomaa Liit

KUIDAS KÕIK ALGAS

5.-8.oktoober 2018 toimusid
arenduskeskuse eestvedamisel
Vastseliinas Vunki mano loometalgud;

- Sündis idee Mahe ja muhe:
Luuu haridusasutuste mahetoidu võrgustik, mis katab kõik Võru maakonna koolid.
- Mahe ja muhe meeskond sai loometalgute peapreemia ja parima tervist toetava lahenduse preemia

TEHTUD 2019-2023

Setomaa Liit koostööprojektid (Võrumaa Partnerluskogust, Piiriveere Liiderist)

- ellu viidud kolm projekti
- töös kaks projekti

Võrumaa Arenduskeskus

- projekt koos EMÜ Mahekeskusega
- Hetkeolukorra kaardistus, seire süsteemi juurutamine, Lõuna-Eesti tooraine kaardistus, tegevuskava.
- BSR Food coalition, StratKit

UURINGU SOOVITUSED TEGEVUSTEKS

- Mahetooraine kättesaadavuse parandamiseks olulised tegevused
  - Mahetootjate võrgustumisele ja tootmismahdade motiveerimisele kaasaaitamine
  - Maakonna tasemel töötlemis- ja logistikakeskuse rajamine
- Mahetooraine kasutuselevõttu toetavad tegevused
  - Kokkade koolitused, nõustamised, õppekäigud
  - Menüüde ja retseptide arendamine
- Hariduslikud tegevused
  - Õpilaste, õpetajate ja lapsevanemate teadlikkuse tõstmiseks,
  - Jäätmed?
  - Koostöö ja võrgustumine mahetootjatega toidu kasvatamise teadlikkuse parandamiseks
- Teavitustegevused mahetoidu/tootmise teemal

VÕRU MAAKONNA HEA TAHTE KOKKULEPPE SÕLMIMINE

18.09.2020

Suurendamaks Võru maakonnas kohaliku, tervisliku ning maheda toidu ja tooraine kasutamist lepiti kokku järgmistes tegevussuundades:

- Tervisliku toitlustamise korraldamine Võru maakonna avaliku sektori hallatavates asutustes.
- Teadlikkuse tõstmine tervisliku elukeskkonna vajalikkusest ja võimalustest Võru maakonnas.
- Võru maakonnas mahe ja keskkonnasõbraliku toidu- ning põllumajandustootmise motiveerimine ning selleks eelduste loomine.
- Toidujäätmete tekke vähendamine avaliku sektori hallatavate asutuste toitlustamises.
- Kogemuste vahetamine ja koostöö osapoolte vahel. Oleme avatud ning kaasavad tegevuste kavandamisel, elluviimisel ja tulemuste hindamisel.
- **Meie strateegiline eesmärk on saavutada 2024. aastaks omavalitsuste haridusasutustes mahetooraine kasutamine pakutavas toidus vähemalt 20 protsendi ulatuses.**

FOOKUS

- Kokkade oskustel - lõhn, välimus, maitse
- Toidu tegemise meetoditel
- Vanadel säästunippidel- efektiivne tooraine kasutamine, vähem jäätmeid
- Kvaliteetsel (mahe)toorainel
  - Vähem liha, aga kvaliteetsemat
  - Sesoonsed puu- ja köögiviljad
  - Rohkem head kartulit
  - Rohkem erinevad kaun- ja teravilju
  - Vähem eeltöödeldud tooteid
  - Rohkem värskaid tooteid(vähem külmutatud tooteid)

KUIDAS PAKKUDA TOITU

Ennetada toidu äraviskamist:

- Toit peab olema maitsev, hästi lõhnama ja atraktiivne välja nägema
- Salatid saab ise erinevatest koostisainetest taldrikule valida

KOKKADE ÕPPEREISID

TEHTUD 2019-2023

KOOLITUSED, INFOPÄEVAD

Otsustajatele, koolidele ja kokkadele erinevate mahetoidu kogemuste tutvustamine ja teadmiste jagamine

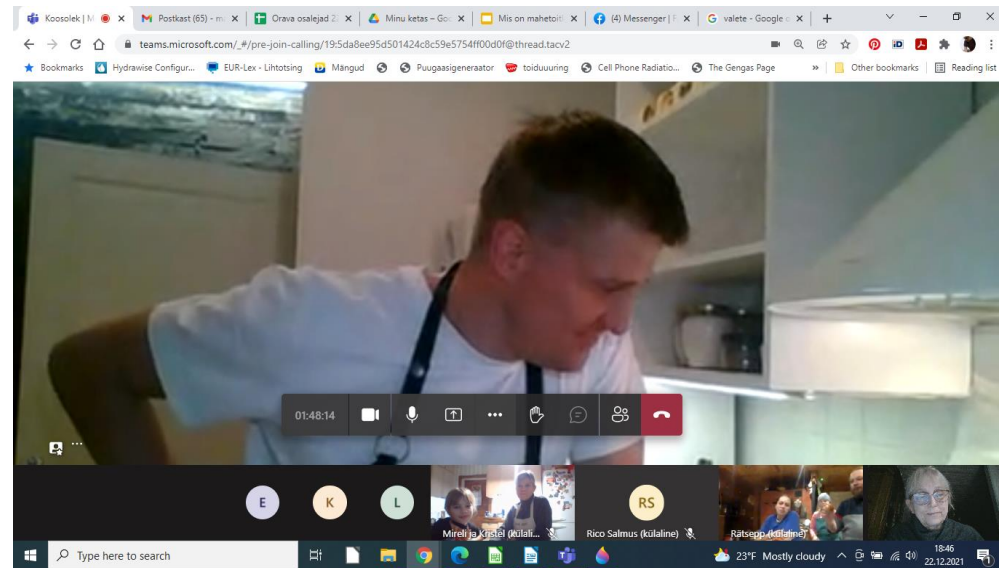
KOKKAMISED, MAHETOIDUPÄEVAD

ÕPILASTE KOKKAMISVÕISTLUSED

PEREPÄEVAD KOOLIDES

Kuidas ennetada toidu äraviskamist

- Serveerida tegeliku laste arvu põhjal
- Lapsed ise võtavad Rootsi lauast endale paraja koguse (või laual kaussidest)
- Pigem toidusaalis vähem väljas, et saaks juurde viia vajadusel
- Kokad panevad lastele järjest taldrikusse
- Oote pakkumisel saab süüa ka lõunast jäänud toitu

KOGEMUS Antsla Gümnaasiumist

- Lisavahetund peale viiendat tundi, et soovijad saavad süüa kõike, mis on sel päeval veel söömata

- Klassidevaheline võistlus taldrikujääkide mõõtmiseks
- Köögis või taldrikutelt kogutud jäägid lähevad taluloomadele või komposti

Toitu ei visata segaolmejääkidesse

ÕPILASTE JAOKS TOIDU VÄÄRTUSTAMINE

- Õppereisid mahetaludesse
- Kokkamisvõistlused õpilastele
- Kokkamisringid
- Toidu kasvatamisest kuni taldriku jõudmiseni lõimitud õpe

TOIDU KASVATAMINE KOOLIDES

Kolmel koolil ja ühel lasteaial mahead, ühel koolil koostöö mahetaluga

● REDMI NOTE 8 PRO
● AI QUAD CAMERA

TÄNANE SEIS

Praegu on 20% (**20-50% mahetoitlustuse ökomärgi esimene tase**) nõude täitnud **28 haridusasutust** Võru maakonnas- 23 köögiga

- **Antsla vald - kõik haridusasutused** on 20-50% mahetoitlustuse ökomärgiga
  - Antsla Gümnaasiumil omakasvatatud maheköögivilja
- Rõuge vald - kaks kooli ja kaks lasteaeda 20-50% mahetoitlustuse ökomärgiga
  - Varstu Koolis mahe kooliaed, kasvatavad ise köögivilja
- **Setomaa vald - kõik haridusasutused** on 20-50% mahetoitlustuse ökomärgiga
  - Meremäe ja Mikitamäe koolis maheaed
- Võru linnas - kolm teenuse hankega kooli ja neli lasteaeda on 20-50% mahe-
toitlustuse ökomärgiga (riigigümnaasium?)
- Võru vald - kaks kooli ja neli lasteaeda on 20-50% mahetoitlustuse ökomärgiga
- **Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toetus mahemärgiga haridusasutustele**

MAHEKOKKADE TÄNUÕHTUSÖÖK 2022

VUNKI MANO!

AITUMA KULLÕMISE IIST!